

УДК 338.436(477):330.322.1

Яцишин Г. В., студентка V курсу економічного факультету напряму підготовки «Фінанси, банківська справа та страхування», Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника, м. Івано-Франківськ, Україна

ІНВЕСТИЦІЙНА ПРИВАБЛИВІСТЬ АГРАРНОГО СЕКТОРУ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ

У статті досліджено проблему обмеженості ресурсів аграрного сектору, окреслено основні чинники, які негативно впливають на вливання іноземного капіталу в агросектор. Розглянуто взаємозв'язок даних факторів та інвестиційної привабливості аграрного промислового комплексу України. Доказано необхідність розроблення практичних підходів вирішення проблем залучення іноземних інвестицій для підтримки агросфери.

Ключові слова: аграрний сектор, інвестиції, інвестиційна привабливість, інвестиційна політика, сільське господарство, капітальні інвестиції, прямі іноземні інвестиції.

Яцишин Г. В., студентка V курса экономического факультета направления подготовки «Финансы, банковское дело и страхование», Прикарпатский национальный университет имени Василия Стефаника, г. Ивано-Франковск, Украина

ІНВЕСТИЦІОННА ПРИВЛЕКАТЕЛЬНОСТЬ АГРАРНОГО СЕКТОРА ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ

В статье исследована проблема ограниченности ресурсов аграрного сектора, определены основные факторы, которые негативно влияют на вливания иностранного капитала в агросектор. Рассмотрена взаимосвязь данных факторов и инвестиционной привлекательности аграрного промышленного комплекса Украины. Доказано необходимость разработки практических подходов к решению проблем привлечения иностранных инвестиций для поддержки агросферы.

Ключевые слова: аграрный сектор, инвестиции, инвестиционная привлекательность, инвестиционная политика, сельское хозяйство, капитальные инвестиции, прямые иностранные инвестиции.

Yatsyshyn G., V student of the course Faculty of Economics field of study "Finance, banking and insurance", Carpathian National University of Basil Stefanik, c. Ivano-Frankovsk, Ukraine

INVESTMENT ATTRACTIVENESS OF THE AGRICULTURAL SECTOR UKRAINE

The article investigates the problem of the limited resources of the agrarian sector, outlines the main factors that negatively affect the inflow of foreign capital into the agricultural sector. The interconnection between these factors and investment attractiveness of Ukrainian agroindustrial complex is considered. The necessity of developing practical approaches to solving problems of attraction of foreign investments for supporting industries is proved. Investments play an important role in the financial security of enterprises, industries and the economy as a whole. Investment attractiveness is formed by a combination of indicators of financial and economic activity of enterprises and the prospects of obtaining profits from infusion of investment resources. Thus, the formation of investment policy is based

on the mutual interests of the investor and the object of investment. The investment climate in the agrarian sector of Ukraine is extremely unfavorable at the current stage, as the investment risks remain high, and factors that negatively affect investment activity are not controlled by the state. Among the barriers to investing in the agrarian sector are: unsettled legislation, unfavorable image of the country due to the insecurity of the interests of the foreign investor, inflation, the complex military-political situation in the East of Ukraine, low level of technical equipment of agricultural enterprises and loss-making results of activity. A well-balanced investment policy in the agrarian sector should provide a way out of the financial and logistical crisis of the agrarian sector. From the state side, regulation of legislation, tax policy, credit policy, resolution of the issue of political instability, and the fight against corruption and crime are important. In order to solve these problems it is necessary to build a clear anti-crisis strategy, through which agribusiness will become one of the most promising types of business in Ukraine, which will necessarily attract the attention of foreign investors.

Keywords: *the agricultural sector, investments, investment attractiveness, investment policy, agriculture, capital investments, foreign direct investments.*

JEL Classification: *E20; E22; Q10; Q14.*

Постановка проблеми. Аграрний сектор України знаходиться в умовах обмеженості ресурсів, оскільки більша частина підприємств мають низьку капіталізацію прибутків, основні засоби аграрних підприємств є фізично і морально зношеними, використовується застаріле обладнання, законодавча база є незрозумілою і нестабільною, відсутні механізми страхування ризиків. У зв'язку з наявністю низки невирішених проблем, аграрний сектор є неконкурентоспроможним у боротьбі за світові інвестиційні ресурси. Перебіг сучасних політичних процесів та несприятливий інвестиційний імідж країни зумовлюють необхідність формувати сприятливі умови для вливання інвестицій в галузі агропромислового комплексу (АПК) та максимально використовувати всі наявні переваги, забезпечуючи узгодження економічних інтересів потенційних інвесторів та країни.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання інвестиційної привабливості аграрного сектору України постійно знаходиться в центрі уваги економістів-науковців. Дослідження інвестиційної привабливості аграрного сектору зустрічається у роботах таких зарубіжних і вітчизняних вчених, як Е.Хансена, Р. Хоурті, В.І. Власова, Г.В. Карпенка, Д.М. Стеценка,

П.Т. Саблука та багатьох інших. Більшість науковців розглядають теоретичні аспекти інвестиційної привабливості, проте її значення для економіки України вимагає дослідження та застосування практичних підходів для вирішення проблем та забезпечення інвестиційної привабливості вітчизняного АПК.

Мета статті. Метою дослідження є діагностування інвестиційної привабливості агропромислового комплексу та вироблення практичних підходів до вирішення питання залучення інвестиційних ресурсів на міжнародному рівні.

Основні результати дослідження. Інвестиційна діяльність – це вид економічної діяльності, що безпосередньо пов'язаний та залежить від тенденцій та процесів на ринку. Кожен інвестор перед вкладенням коштів здійснює ретельний аналіз прибутковості своїх капіталовкладень. На сучасному етапі існує великий ризик вкладень в агрокомплекс у зв'язку з політичною та правовою нестабільністю в країні. В умовах обмеженості ресурсів і гострої конкуренції між підприємствами за одержання більш якісних і дешевих ресурсів, у тому числі і фінансових, на перший план виходить питання про створення у інвесторів уявлення про підприємство, як привабливий об'єкт вкладення коштів. Ступінь інвестиційної

привабливості аграрного підприємства є індикатором, що дає можливість зробити висновки потенційним вітчизняним, а особливо зарубіжним інвесторам про необхідність і доцільність вкладення фінансових ресурсів саме в даний об'єкт [1]. Високий рівень інвестиційної привабливості у сфері АПК гарантуватиме постійне надходження інвестиційних ресурсів в аграрну сферу, що спрямовуватимуться на підтримання господарської діяльності підприємства, його розширене відтворення, внаслідок чого зростатиме обсяг додаткових надходжень до бюджету, підтримуватиметься на належному рівні розвиток продовольчих галузей країни, зростатимуть доходи селян.

Інвестиційна привабливість аграрного сектору залежить від рівня розвитку її складових. Інвестори, що здійснюють вкладення в аграрний комплекс оцінюють такі складові:

- природна ресурсна привабливість;
- забезпеченість трудовими ресурсами;
- технічна оснащеність підприємств;
- інфраструктурна привабливість;
- фіскальна привабливість;
- правова (регуляторна) привабливість.

Хоча в Україні природна привабливість земель є високою, проте урожайність хоча і поступово збільшується, однак відстає від середніх європейських та світових показників, незважаючи на кращі умови для вирощування зернових культур в Україні. Урожайність зернових в Україні в 2016 році становила 43,9 ц/га. В більшості країн Європи цей показник принаймні удвічі вищий [2].

Також на низькому рівні залишається технічна забезпеченість аграрного сектору. Так, фондоозброєність галузі сільського господарства за останні роки зменшилась у 4,5 рази. Термін експлуатації більшості основних засобів у 2–2,5 рази перевищує нормативи. Окрім впливу даних факторів, також спостерігаються випадки тиску силових інстанцій на реальний бізнес, що реально відображає проблему незахищеності інтересів іноземного інвестора.

Крім того, стримуючим фактором для припливу іноземного капіталу в сферу АПК України є незрозуміле та нестабільне податкове законодавство, а також мораторій на продаж сільськогосподарських земель, що значно знижує інвестиційну привабливість сільськогосподарських підприємств, припинення дії якого відкриє нові можливості легально включати землі у процес інвестування. За оцінками експертів, вартість сільськогосподарських земель може досягнути EUR 60–70 млрд, а їх кредитний десятирічний ресурс при 70% забезпечення – EUR 42–49 млрд [3].

У зв'язку із військовими діями на Сході України збільшилися значно темпи відтоку інвестицій. Обсяг прямих іноземних інвестицій в сільське, лісове і рибне господарства України станом на кінець першого півріччя 2014 року зменшився на 104,1 млн дол. США (13,4%) порівняно з обсягом інвестицій на початок року. Прямі іноземні інвестиції в усіх видах економічної діяльності держави зменшилися за перше півріччя 2014 року на 11,9%, до 50 млрд дол. США, а частка сільського, лісового та рибного господарства в них зменшилася з 1,4% до 1,3%. Капітальні інвестиції в сільське господарство, полювання та надання пов'язаних з ними послуг в січні-червні 2014 року склали 6,3 млрд грн, що на 18% менше, ніж за аналогічний період минулого року. Це є наслідком зменшення прибутковості аграрного виробництва і погіршення умов доступу до кредитних ресурсів. За період 2014 року українські аграрні компанії подешевшали на 1,1 млрд дол. США (на 22,2%) [4].

На даний час в Україні зберігається тенденція зростання інвестицій в аграрний сектор. Про це повідомляють в Національному науковому центрі «Інститут аграрної економіки». Завідувач відділу інвестицій ННЦ «Інститут аграрної економіки» Микола Кісіль зазначив, що практично увесь приріст капітальних інвестицій в аграрний сектор досягнуто за рахунок сільського господарства. Загальний обсяг залучення

коштів у січні–березні 2017 року склав 10,9 млрд грн, що на 57,9% більше порівняно із 2016-м. На 1 гривню капітальних інвестицій у виробництво харчових продуктів і тютюнових виробів у січні-березні 2017 року припало 3,38 грн інвестицій у сільське господарство.

За прогнозами науковців Інституту аграрної економіки, темп 2016 року і першого кварталу 2017-го дозволить збільшити загальний обсяг капітальних інвестицій з 49,7 млрд. до 75+ млрд. грн. Оскільки в Україні поки що не створено умов для широкомасштабного інвестиційного розвитку малих і середніх сільгосптоваровиробників, інвестиції в аграрний сектор економіки в 2017 році буде здійснювати великий агробізнес [5].

Найнепривабливішою для іноземного інвестування є аграрна галузь Волинської, Рівненської, Тернопільської, Чернівецької, Закарпатської, Житомирської, Чернігівської областей та Автономної Республіки Крим. Це пояснюється тим, що перераховані регіони мають недостатньо сприятливі для ведення аграрного виробництва природно-кліматичні умови, невелику площу зрошуваних земель (які переважно зосереджені на півдні України), а також віддалені від основних закордонних ринків збуту аграрної продукції.

До основних факторів що негативно впливають на надходження іноземних інвестицій, а точніше бажання розвинутих країн інвестувати саме в АПК України, можна віднести:

- нестабільність і невизначеність законодавства в сфері АПК;
- високі темпи інфляції, що є значно вищими, ніж у країнах ЄС;
- скорочення платоспроможного попиту населення на продовольство;
- високі відсоткові ставки за кредитами;
- непередбачувані зміни в податковій політиці держави;
- збереження монополізованої структури промислового сектору вітчизняного АПК;
- відсутність ринкових механізмів, що регулюють цінові відносини

сільськогосподарських, переробних, торгово-закупівельних підприємств;

- неконвертованість національної валюти;
- зниження прибутків вітчизняних виробників через необґрунтовано високу частку імпортного продовольства на внутрішньому українському ринку;
- незавершеність процесів інституційних перетворень у сільському господарстві і в суміжних галузях АПК.

Для того, щоб забезпечити вирішення даних проблем, інвестиційна політика в системі АПК має бути спрямована на розвиток всіх його ланок, відновлення виробничого потенціалу, підвищення ефективності роботи, використання досягнень науково-технічного прогресу, освоєння ресурсозберігаючих технологій, модернізацію й реконструкцію виробництва.

У даний період пріоритетним напрямом інвестування в сільське господарство має стати оновлення та модернізація сільськогосподарської техніки. А саме необхідно здійснити технічне переозброєння і реконструкцію тваринницьких ферм і комплексів, замінити парк якісними машинами нової генерації. Таким чином досягнемо того, що польові роботи будуть виконані якісно та у встановлені агротехнічні терміни, що гарантує стабільну врожайність. Сучасний стан збиральної техніки обумовлює значне зниження врожайності з 1 га землі. Перспективним напрямом інвестиційної діяльності на підприємствах АПК є впровадження прогресивних енергоощадних технологій вирощування сільськогосподарських культур, спрямованих на економію ресурсів та зберігання і підвищення родючості ґрунтів при достатньому рівні врожайності.

Важливим чинником відновлення економіки аграрного сектору є державна інвестиційна політика, що має бути спрямована на надання кредитів за пільговими відсотковими ставками на основі їх диференціації за ознаками родючості земель, виручки господарств і переробних виробництв в вартості реалізованої

сільськогосподарським підприємством продукції; відкритті для пролонгації програми кредитування, видача цільових кредитів для спорудження об'єктів, що мають народногосподарське значення. Доцільною є державна підтримка лізингу як одного з напрямів системи сільськогосподарського кредиту. Необхідно підвищити роль державного цільового бюджетного фонду підтримки виробників сільськогосподарської продукції. З метою стимулювання інвестиційної діяльності в сільське господарство необхідно звільнити від оподаткування прибуток, який направляють на придбання нової техніки та капітальне будівництво.

Для підвищення інвестиційної привабливості необхідне:

1) створення стабільної та чіткої законодавчої бази;

2) максимальне спрощення бюрократичних процедур відносно інвестиційного процесу;

3) забезпечення адекватного фінансування пріоритетних для розвитку економіки України галузей, в т.ч. АПК;

4) боротьба з корупцією та злочинністю;

5) удосконалення та спрощення податкової системи країни, а також зменшення податкового тиску на підприємства;

6) сприяння розвитку стабільного та прозорого фондового ринку, який би відповідав міжнародним стандартам;

7) формування системи страхування інвестиційних ризиків;

8) створення спеціальних економічних зон в депресивних регіонах.

Висновки. Інвестиції відіграють важливу роль у фінансовому забезпеченні підприємств, галузей та економіки в цілому. Інвестиційна привабливість формується сукупністю показників фінансово-господарської діяльності підприємств та перспектив одержання прибутків від вливання інвестиційних ресурсів. Таким чином, формування інвестиційної політики здійснюється на основі взаємних інтересів інвестора та об'єкта інвестування.

Інвестиційний клімат в аграрному секторі України є вкрай несприятливим на сучасному етапі, оскільки ризики інвестицій залишаються високими, а фактори, що негативно впливають на інвестиційну діяльність не контролюються державою. Серед бар'єрів вливання інвестицій в аграрний комплекс є: неврегульованість законодавства, несприятливий імідж країни у зв'язку з незахищеністю інтересів іноземного інвестора, інфляція, складна військово-політична ситуація на Сході України, низький рівень технічної оснащеності агропідприємств та збиткові результати діяльності. Виважена інвестиційна політика в аграрній сфері має забезпечити вихід із фінансової і матеріально-технічної кризи аграрного комплексу. З боку держави важливе значення має врегулювання законодавства, податкової політики, кредитної політики, вирішення питання політичної нестабільності, боротьба з корупцією та злочинністю. Для того, щоб вирішити дані проблеми необхідно побудувати чітку антикризову стратегію, завдяки якій агробізнес стане одним з найперспективніших видів бізнесу в Україні, що обов'язково приверне увагу іноземних інвесторів.

Література:

1. Іванов А. П. Принципи і фактори визначення інвестиційного рейтингу підприємств / А. П. Іванов, І. В. Сахарова, Е. Ю. Хрустальов // Консультант директора. – 2015. – № 12. – С. 31–37.
2. Офіційний сайт Міністерства аграрної політики. – Режим доступу: <http://www.minagro.gov.ua>.
3. Лупенко Ю. А. Інвестування розвитку сільського господарства / Ю. А. Лупенко, Є. І. Лупенко // Економіка АПК. – 2014. – № 12. – С. 61 – 67.
4. Готра В. В. Сучасний стан, фактори забезпечення та напрями активізації інвестиційної діяльності у сфері сільського господарства / В. В. Готра // Актуальні проблеми економіки. – 2015. – №6. – с. 168.

5. Офіційний сайт Інституту аграрної економіки. – Режим доступу: <http://www.iae.org.ua>.
6. Жорова А. М. Інвестиційна привабливість аграрних підприємств України як передумова збільшення обсягів іноземних інвестицій / А. М. Жорова, К. П. Чемеринська // Науковий вісник Херсонського державного університету. – 2015. – Випуск 12(1). – С. 38–41.
7. Машкін В. А. Управління інвестиційною привабливістю реального сектора економіки регіону [Електронний ресурс] / В. А. Машкін. – Режим доступу: <http://bnews.narod.ru/economy/management.htm>.
8. Кремень О. І. Основи оцінки інвестиційної привабливості регіону / О. І. Кремень, В. І. Куберка // Науковий вісник ДВНЗ «Українська академія банківської справи НБУ». – 2014. – № 4. – С. 62–66.
9. Аграрний сектор України: інвестиційна привабливість, незважаючи на недосконале регулювання [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.svitagro.com>.
10. Вацька М. В. Інвестиційна привабливість України – шлях до найвищого економічного розвитку / М. В. Вацька // Економічний простір. – 2014. – №24. – С. 153–160.

References:

1. Ivanov, A. P. Sakharova, I. V. and Khrustal'ov, E. Yu. (2015), "Pryntsyipy i faktory vyznachennia investytsijnoho rejtynhu pidpryiemstv", *Konsul'tant dyrektora*, vol. 12, pp. 31–37.
2. Ofitsijnyj sajт Ministerstva ahrarnoi polityky, available at: <http://www.minagro.gov.ua>.
3. Lupenko, Yu. A. and Lupenko, Ye. I. (2014), "Investuvannia rozvytku sil's'koho hospodarstva", *Ekonomika APK*, vol. 12, pp. 61 – 67.
4. Hotra, V.V. (2015), "Suchasnyj stan, faktory zabezpechennia ta napriamy aktyvizatsii investytsijnoi diial'nosti u sferi sil's'koho hospodarstva", *Aktual'ni problemy ekonomiky*, vol. 6, pp.168.
5. Ofitsijnyj sajт Instytutu ahrarnoi ekonomiky, available at: <http://www.iae.org.ua>.
6. Zhorova, A.M and Chemeryns'ka, K.P. (2015), "Investytsijna pryvablyvist' ahrarnykh pidpryiemstv Urainy iak peredumova zbil'shennia obsiahiv inozemnykh investytsij", *Naukovyj visnyk Khersons'koho derzhavnoho universytetu*, vol. 12(1), pp. 38–41.
7. Mashkin, V. A., "Upravlinnia investytsijnoiu pryvablyvistiю real'noho sektora ekonomiky rehionu", [Online], available at: <http://bnews.narod.ru/economy/management.htm>.
8. Kremen', O. I. and Kuberka, V. I. (2014), "Osnovy otsinky investytsijnoi pryvablyvosti rehionu", *Naukovyj visnyk DVNZ "Ukrains'ka akademiia bankivs'koi spravy NBU"*, vol. 4, pp. 62–66.
9. "Ahrarnyj sektor Ukrainy: investytsijna pryvablyvist', nezvazhaiuchy na nedoskonale rehuliuвання", available at: <http://www.svitagro.com>.
10. Vats'ka, M. V. (2014), "Investytsijna pryvablyvist' Ukrainy – shliakh do najvyschoho ekonomichnoho rozvytku", *Ekonomichnyj prostir*, vol. 24, pp. 153–160.